

درست خوانی و زیبا خوانی قرآن

با رسم الخط کم علامت

به همراه جزء سی ام و چهل درس تربیتی

جلد دوم

ویژه ی دبستان

تقدیم به بانوی پاک و طاهره،

حضرت فاطمه ی معصومه (سلام الله علیها)

سرشناسه: قاسمی، علی
عنوان و نام پدیدآور: آموزش درست خوانی و زیبا خوانی قرآن ویژه مقطع دبستان (با رسم الخط کم
علامت) به همراه جزء ۳۰ / مؤلف علی قاسمی؛ تهیه و تنظیم مؤسسه فرهنگی
قرآن و عترت نورالثقلین

مشخصات نشر: قم: نشر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ۲ جلد: مصور (رنگی)، جدول
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۵۲-۵۲-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: قرآن-قرائت-راهنمای آموزشی (ابتدایی)
موضوع: قرآن-قرائت-جزء ۳۰-راهنمای آموزشی (ابتدایی)
شناسه افزوده: مؤسسه فرهنگی قرآن و عترت نورالثقلین
رده بندی کنگره: BP ۷۴/۵ / ۱۳۹۳ آ ۲ ق /
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۱۰۷
شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۲۵۴۳۱

نام کتاب: درست خوانی و زیبا خوانی قرآن با رسم الخط کم علامت
به همراه جزء سی ام و چهل درس تربیتی
(جلد دوم)

ویژه ی دبستان

تهیه و تنظیم: مؤسسه فرهنگی قرآن و عترت نورالثقلین

تألیف: علی قاسمی

ویراستار محتوایی: ابوالفضل صبرعلیلو

مشاور هنری: امید رستمی، سید قاسم سیدیان

تصویرگر: نگار کیان سرشت

طراحی و گرافیک: دفتر طراحی هورام

ناشر: نشر

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۳

قیمت: ۱۲۵۰۰ تومان

تیراژ: ۳۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۵۲-۵۲-۶

مرکز پخش:

قم، خیابان شهداء (مفانیه)، کوچه ۲۴ پلاک ۶۳، تلفن: ۳۷۷۴۹۴۷۴-۳۷۸۴۰۴۹۰-۰۲۵،
پایگاه اینترنتی: www.salamquran.ir پست الکترونیک: salam.quran@yahoo.com

فهرست

مقدمه ۲

فصل سوم: حروف ناخوانا

- درس ۱ (ی) که الف کوچولو روی آن نشسته ۱۱
- درس ۲ دندانان ای که الف کوچولو روی آن نشسته ۱۶
- درس ۳ (و) که الف کوچولو روی آن نشسته ۲۰
- درس ۴ (ا) که همزه روی آن نشسته (أ) ۲۴
- درس ۵ (و) که همزه روی آن نشسته (ؤ) ۲۸
- درس ۶ (ی) که همزه روی آن نشسته (ئ) ۳۳
- درس ۷ الف وصل در میان دو کلمه (ـاـ) ۴۱
- درس ۸ (ـواـ) ۴۶
- درس ۹ الف ناخوانا در کلمات خاص ۵۲
- درس ۱۰ واو ناخوانا در شش کلمه ۵۶
- درس ۱۱ دندانان ی ناخوانا ۶۲
- درس ۱۲ لام در (ال) ۶۶
- درس ۱۳ (ا) نزد الف وصل ۷۴
- درس ۱۴ (ی) نزد الف وصل ۸۰
- درس ۱۵ (و) نزد الف وصل ۸۶

فصل چهارم: چند قاعده‌ی درست و پیوسته خواندن کلمات

- درس ۱۶ شیوه‌ی خواندن تنوین در کنار الف وصل ۹۳
- درس ۱۷ وقف بر کلمات ۱۰۰
- درس ۱۸ خواندن حروف مقطعه ۱۰۹
- درس ۱۹ خواندن از ابتدای الف وصل ۱۱۶
- درس ۲۰ آموزش اذکار نماز ۱۲۲
- توصیه‌های پایانی ۱۲۵

مقدمه

قرآن عزیز کلام نورانی خدای تعالی است که برای هدایت و سعادت بندگان خویش آن را فرو فرستاده است. انس با این منبع هدایت آن چنان کارکردی در تربیت انسان دارد که در رهنمودهای پیامبر رحمت و مهربانی از جمله بایسته‌های تربیت، شمرده شده است: «ادَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ: حُبِّ نَبِيِّكُمْ، وَ حُبِّ أَهْلِ بَيْتِهِ، وَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ، فَإِنَّ حَمَلَةَ الْقُرْآنِ فِي ظِلِّ اللَّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ مَعَ أَنْبِيَائِهِ وَ أَصْفِيَائِهِ»؛ «فرزندان خود را با سه خصلت بار آورید: دوست داشتن پیامبرتان، دوست داشتن اهل بیت او و قرآن خواندن؛ زیرا در آن روزی که سایه‌ای جز سایه‌ی خدا نیست، حاملان قرآن به همراه پیامبران و برگزیدگان او در سایه‌ی خدا هستند.

بی تردید عبودیت و تربیت الهی در گرو یادگیری، فهم و عمل به آیات گهربار این کتاب است. از همین رو امام علی علیه السلام - که خود تربیت یافته‌ی مکتب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است - آموزش قرآن را یکی از ارکان تربیت فرزندان و حقّی بر عهده‌ی پدران قرار داده است: «حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُحَسِّنَ اسْمَهُ، وَ يُحَسِّنَ آدَبَهُ، وَ يُعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ»؛^۱ از جمله‌ی حقوق فرزند بر پدر، این است که نامی نیکو بر او بنهد و نیکو تربیتش کند و قرآن را به او بیاموزد.

در این میان آموزش قرآن به کودکان، امری است ظریف، دقیق و نیازمند آگاهی؛ چرا که روح لطیف و پرسشگر آنان با دانش و مهارت‌های محدود در مسیر شدن و تکامل است؛ از همین رو برای گسترش دایره‌ی علوم و مهارت‌های آنان در حوزه‌ی آموزش قرآن، نیازمند انتخاب مبنای مناسب، همچنین اسلوب و ادبیاتی کودکانه و در خور آنان هستیم.

رسم الخط قرآن یعنی شیوه‌ی نگارش و علامت‌گذاری کلمات قرآنی، در آموزش صحیح خوانی و روان خوانی آیات، نقش به سزایی دارد. چرا که می‌تواند فرایند آموزش نوآموزان را به آسانی یا دشواری بکشانند. رسم الخطی که با روش‌های علمی در نوشتن کلمات قرآنی از تعقید، پیچیده‌نگاری، عدم تطابق حالت نوشتاری با قرائت کلمه و علامت‌های زائدی - که در صحیح خواندن کلمات نقشی ندارد - پرهیز نماید، مناسب‌ترین رسم الخط برای تعلیم آسان نوآموزان است.

از میان شش رسم الخط رایج در جهان اسلام، رسم الخط کم علامت - که توسط مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی پایه‌ریزی شده است - برترین و بهترین برای آموزش قرآن به نوآموزان است. از همین رو در این کتاب مبنای آموزش قرار گرفته و در بیان قواعد و ارائه‌ی مثال‌ها بر آن اساس گام برمی‌داریم. مهم‌ترین ویژگی‌های این رسم الخط بدین شرح است:

۱. کم علامت بودن، سادگی، خوانایی و نزدیکی به خط فارسی و در نتیجه آموزش سریع و خواندن بسیار آسان.
۲. استفاده نکردن از حرکت کوتاه قبل از حروف مدی؛ مانند: جاء، فی، سوء (مگر در مواردی که حروف مدئی قبل از همزه‌ی وصل قرار گیرند؛ مانند: اوتینا العلم، فی الكتاب، ذوالعرش، به الجبال، له السماوات).
۳. حذف علامت سکون؛ مانند: انعمت.

۱. میزان الحکمة، ج ۹۷۷.

۲. نهج البلاغة امیرالمؤمنین (صبحی صالح): حکمت ۳۹۹.

۴. بدون علامت بودن حروف ناخوانا. (البته برای جلوگیری از اشتباه نوآموزان، معمولاً حروف ناخوانا با رنگی شدن از حروف خوانا متمایز می‌شود).
۵. بی علامت بودن همزه‌ی وصل؛ مانند: وَالْقَمَر (مگر در مواردی که جمله‌ی بعد از علامت وقف و همچنین ابتدای آیه، با همزه‌ی وصل آغاز شود که در این صورت، حرکت همزه‌ی وصل ریزتر درج شده است).
۶. نوشتن همزه‌ی متحرک با پایه‌ی الف به صورت «ا، إ، أ»؛ مانند: أَنْفُسُهُمْ، إِنَّ، أَرَكِسُوا.
۷. نوشتن همزه‌ی ساکن با پایه‌ی الف، به صورت «أ»؛ مانند: يَا مَنُوكُم.
۸. نوشتن تنوین در موارد التقاء ساکنین به صورت نون ظاهر به علاوه‌ی کسره.
۹. استفاده از کسره‌ی ایستاده و واو کوچک برای نشان دادن اشباع هاء ضمیر.
۱۰. وارد نکردن قواعد تجویدی در خط.

مخاطبان کتاب

مخاطبان این کتاب، کودکان دبستانی‌اند که دستِ کم، سال اوّل را پشت سر گذارده و با خواندن و نوشتن فارسی آشنا باشند.

اهداف مورد انتظار

انتظار می‌رود فراگیران عزیز در پایان دوره‌ی آموزشی:

- ۱- آیات قرآن را (با رسم الخط کم علامت) صحیح بخوانند.
- ۲- آیات جزء سی‌ام را با مهارت نسبی روان و پیوسته قرائت نمایند.
- ۳- احادیث، پیام‌های قرآنی و ترجمه‌ی آن را به صورت صحیح بخواند و بتواند مصادیق آن را به زبان کودکانه بیان کند.
- ۴- نسبت به یادگیری قرآن، قرائت و انس با کلام الهی علاقه نشان داده و با اشتیاق در فرایند آموزش مشارکت کند.
- به یاری خدای سبحان نوگلان قرآنی با راهبری مربیان و والدین خود می‌توانند در کوتاه‌ترین زمان، خواندن صحیح قرآن را آموخته و با تمرین بر جزء سی‌ام، به مهارت نسبی در صحیح خوانی و روان خوانی قرآن دست یابند.

سخنی با والدین گرامی

۱. فرزندان دلبند شما، ثمره‌ی عمر شما هستند. برای تربیت قرآنی آنان باید تلاش نموده و اوقات مناسبی را اختصاص دهید.
۲. اولین گام در تربیت فرزندانمان، تزکیه و تهذیب خودمان است. به یاد داشته باشیم که فرزندان ما آن گونه که هستیم می‌شوند نه آن گونه که می‌خواهیم.
۳. هر روز برنامه‌ی انس با قرآن داشته باشید. این کار علاوه بر بهره‌مندی از برکات و معارف قرآن، یک نوع دعوت عملی فرزندان به انس با قرآن است. ارائه‌ی یک الگوی عملی بسیار مؤثرتر از سخن گفتن است. فرزندان ما باید اشتیاق و علاقه‌مندی ما نسبت به قرآن را عملاً از ما بیاموزند.
۴. هر روز چند دقیقه با فرزندان خود برنامه‌ی انس با قرآن داشته باشید. از آنان بخواهید تمرین‌های

عملی درس را برای شما بخوانند. پس از آن امتیاز قرائت آنان را به صورت کیفی-توصیفی در کتاب ثبت نمایید.
۵. اگر فرزند شما در خواندن کلمه یا عبارتی دچار اشکال شد، به سرعت قرائت صحیح را بیان نکنید. به او فرصت دهید تا خود با شمرده خواندن یا بخش خوانی، قرائت صحیح را بیاموزد. این کار در افزایش اعتماد به نفس و تقویت باور توانایی خود در خواندن قرآن بسیار مؤثر است.

۶. لوح فشرده‌ی آموزشی کتاب را تهیه نموده و فرزندان را تشویق کنید تا با استفاده از آن به تمرین درست خوانی و زیباخوانی قرآن بپردازد.

۷. از تشویق مناسب و به موقع فرزند هنگام قرائت قرآن غفلت نورزید.

۸. پس از اتمام دوره‌ی آموزشی و پایان یافتن قرائت جزء سی‌ام، برای فرزند خود جشنی ترتیب داده و با دعوت از دوستان و اقوام این عمل صالح فرزندان را ارج نهاده به تشویق او بپردازید.

۹. پس از پایان یافتن دو جلد کتاب و خاتمه یافتن جزء سی‌ام، قرآنی با رسم الخط کم‌علامت برای فرزند عزیزتان تهیه نموده و به او هدیه دهید. او را تشویق نمایید هر روز آیاتی از قرآن را برای شما تلاوت نماید تا ان شاء الله یک دور قرآن کریم را ختم نماید.

۱۰. گل‌های بهشتی خود را تشویق کنید در دوره‌های آموزش قرآن سطوح بالاتر همچون مفاهیم، تجوید، قرائت، حفظ و ... شرکت نموده و مهارت‌های خود را افزایش دهند.

به امید اینکه فرزندان عزیز شما در آینده انسان‌هایی مؤمن، مخلص و موجب افتخار و سربلندی شما در برابر خدای متعال باشند.

سخنی با مربیان گرامی

خدا را سپاس می‌گوییم که به ما و شما عنایت کرد و افتخار معلمی کتاب خویش را نصیبمان فرمود. برای موفقیت در فرایند آموزش توجه به نکات زیر ضروری به نظر می‌رسد:

۱. مربی باید مظهر مهربانی و عطف باشد؛ برقراری ارتباط عاطفی مناسب با شاگردان بی‌تردید هنری است مؤثر در دستیابی به اهداف و نتیجه‌بخش بودن فرایند آموزش. پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود: «خَيْرُ الْمُؤْمِنِينَ مَنْ كَانَ مَأْلَفَةً لِلْمُؤْمِنِينَ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يُؤْلَفُ وَلَا يَأْلَفُ»؛^۳ بهترین مؤمنان کسی است که مؤمنان با او الفت گیرند و در کسی که با دیگران الفت نگیرد و دیگران نیز با او الفت نیابند، خیری نیست.

همچنین امام علی علیه السلام فرمود: «قُلُوبُ الرِّجَالِ وَحِشْيَةٌ فَمَنْ تَأَلَّفَهَا أَقْبَلَتْ عَلَيْهِ»؛^۴ دل‌های مردمان رمنده است، هر که با آنها الفت گیرد به او روی می‌آورند.

درس معلم ار بود زمزمه‌ی محبتی جمعه به مکتب آورد طفل گریزپای را

۲. درس را به صورت ساده و آسان بیان کنید.

۳. از گفتن مطالب اضافه‌ای که تأثیری در قرائت صحیح و روان ندارد، به شدت پرهیز کنید.

۴. با انتخاب رسم الخط کم‌علامت، فرایند یاددهی بسیار ساده، کوتاه و آسان شده است. مهم‌ترین گامی

۳. میزان الحکمة، ۶۵۵، ص ۷۰.

میزان الحکمة، ۶۵۲، ص ۱۷۰.

که برای موفقیت باید برداشته شود، پرداختن به تمرین‌های عملی کتاب است. در هر جلسه تلاش کنید همه‌ی شاگردان با شیوه‌های متنوع تمرین عملی، در خواندن صحیح و روان کلمات، عبارات و سوره‌ها مهارت نسبی پیدا کنند.

۵. تا جای ممکن از خواندن کلمات و عبارات پیش از شاگردان بپرهیزید؛ بلکه با روش مناسب آنان را یاری دهید تا خود قرائت صحیح کلمات را بیاموزند و بخوانند.

۶. مناسب‌ترین شیوه برای خواندن کلمات آن است که شاگردان با دیدن هر بخش از کلمه همان بخش را بخوانند. یعنی لازم نیست که فرد در ذهن خود، همه‌ی بخش‌های کلمه را مرور کند، سپس تمام آن را یک جا بلند بخواند؛ شما با تأکید بر نحوه‌ی مناسب خواندن، قرآن‌آموزان را کمک کنید تا بدون اضطراب کلمات را به شیوه‌ی شمرده و آرام بخوانند. سرعت خواندن بخش‌ها و کلمات با توجه به توانایی فردی هر شخص با تمرین به تدریج افزایش می‌یابد.

۷. قرآن‌آموزان برای کسب مهارت روخوانی و روان‌خوانی آیات به فرصت کافی نیاز دارند. این فرصت را با توجه به استعدادهای متفاوت آنها در اختیارشان بگذارید. انتظار نداشته باشید که همه در یک زمان به مهارت مورد نظر دست یابند.

۸. پس از خواندن هر تمرین به صورت کیفی-توصیفی قرائت آنان را ارزیابی نمایید. تلاش کنید از این شیوه به عنوان ابزاری تشویقی بهره گرفته و انگیزه‌ی آنان برای فراگیری و تمرین را افزایش دهید.

۹. قرآن‌آموزان را تشویق کنید، هر روز تمرین‌های عملی درس را برای والدین خود بخوانند و نتیجه‌ی آن را به صورت کیفی-توصیفی به استحضار شما برسانند.

۱۰. در ابتدای هر جلسه تمرین‌های عملی درس قبل را با شیوه‌های مناسب مورد ارزیابی قرار دهید.

۱۱. حفظ آیات و احادیث الزامی نیست. ولی شاگردان را برای حفظ، تشویق و ترغیب نمایید.

۱۲. آخرین درس کتاب به آموزش قرائت صحیح اذکار نماز اختصاص داده شده است. لطفاً با اهتمام کافی به آموزش و تمرین این درس مبادرت ورزیده و از پاداش الهی این عمل بهره‌مند شوید.

۱۳. در پایان دوره، مسابقه‌ای از سوره‌های کتاب، درس‌های تربیتی و قرائت نماز ترتیب داده و با مشارکت والدین همه‌ی شاگردان را مورد تشویق عمومی قرار دهید. افزون بر آن شاگردان پرتلاش را به صورت ویژه تشویق نمایید.

۱۴. در پایان دوره قرآن‌آموزان را تشویق کنید برای خود تلاوت دوره‌ای منظم قرار داده و با قرآن رسم الخط کم‌علامت هر روز آیاتی از قرآن را تلاوت نمایند.

۱۵. تشویق‌های کلامی و غیرکلامی، برگزاری مسابقات در کلاس، قصه‌های قرآنی، شعر و سرود و ... می‌تواند در علاقه‌مندی قرآن‌آموزان به کلاس و پیشرفت آنان بسیار مؤثر و مفید باشد.

مراحل آموزش قسمت‌های مختلف هر درس

هر درس با بهره از فنون و مهارت‌های معلّمی به صورت جذاب و با ایجاد فضایی شاد و نشاط‌انگیز به شرح زیر تدریس، تمرین و ارزیابی می‌شود:

۱. تدریس و تبیین درس جدید هر جلسه با بیانی کوتاه، ساده و رسا.
۲. بیان چند مثال و تطبیق قاعده بر آن.
۳. انجام تمرین‌های عملی کتاب با شیوه‌های متنوع انفرادی و جمعی، همراه با راهبری، راهنمایی و تشویق شاگردان برای کسب مهارت در خواندن کلمات و رعایت قواعد مورد نظر.
۴. آموزش سوره‌ی مورد نظر و تمرین برای کسب مهارت کافی و مناسب در قرائت صحیح و روان.
۵. آموزش هدیه‌های آسمانی؛ در کنار آموزش قرائت، یک درس تربیتی از آیات یا احادیث اهل بیت علیهم‌السلام ارائه شده است. تلاش کنید با شیوه‌های جذاب، بهره از شعر و داستان و ... درس را تبیین نموده و از قرآن‌آموزان بخواهید ضمن بیان آیه یا حدیث و ترجمه‌ی آنها، مصادیقی برای هر یک ذکر نمایند.

به امید اینکه خدای سبحان تلاش‌های شما عزیزان در اعتلاء فرهنگ قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام را بپذیرد و نوگلان قرآنی تربیت‌یافته را باقیات صالحات شما قرار دهد.

بر خود واجب می‌دانم از زحمات والدین و همه‌ی استادان بزرگواری که افتخار شاگردی آنان را داشته‌ام به ویژه جناب استاد حبیب الله سعادت و جناب استاد عبدالرضا برازجانی و جناب استاد سید مهدی سیف تشکرو قدردانی نمایم.

همچنین مراتب سپاس و قدردانی خود را نسبت به استادان فرهیخته‌ی خود که از راهنمایی و مشورت آنان در تدوین این کتاب بهره گرفته‌ام به ویژه جناب حجت الاسلام والمسلمین استاد محمدرضا شهیدی پور، جناب استاد ابوالفضل علامی و جناب حجت الاسلام استاد سید احمد مشرف و جناب حجت الاسلام استاد حمیدرضا احمدپور اعلام می‌دارم.

همچنین از همه‌ی عزیزانی که در آماده‌سازی، طراحی و صفحه‌آرایی این اثر کوشیده‌اند به خصوص حافظ قرآن کریم برادر گرامی جناب حجت الاسلام ابوالفضل صبرعلیلو که در مراحل مختلف زحمات فراوانی متحمل شدند- و مدیران مؤسسه فرهنگی قرآن و عترت نورالثقلین که مقدمات چاپ و نشر شایسته‌ی این اثر را فراهم آورده‌اند سپاس‌گزاری نموده، دوام توفیق و عزت آنان را از خدای متعال خواستارم.

امید است خدای کریم این اثر کمترین را پذیرفته و آن را موجب ترویج فرهنگ انس با قرآن و گزاره‌های هدایت‌آفرین آن و ذخیره‌ای برای روز فقر و نیازمندی همه‌ی دست‌اندرکاران تهیه، متعلمان و متربیان آن قرار دهد.

صمیمانه پذیرای نظرها و پیشنهادهای ارزشمند استادان و صاحب‌نظران گرامی خواهیم بود.

(salambarhoseyn@yahoo.com)

کمترین خادم قرآن

علی قاسمی

قم مقدس